

Ефективна економіка № 12, 2017

УДК 336.774

М. В. Шуба,

*к. е. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків*

МОДЕРНІЗАЦІЯ СФЕРИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Maryna Shuba,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of International Economic Relations,
V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv*

MODERNIZATION OF THE SPHERE OF BANK LENDING OF INDIVIDUALS IN UKRAINE

У статті проаналізовано сучасний стан кредитування фізичних осіб банками України. Зроблено висновок про продовження тенденції переваги кредитування фізичних осіб у сегменті споживчих кредитів та поступове відновлення обсягу іпотечного кредитування. Розглянуто тенденції на ринку споживчого та іпотечного кредитування. Досліджено нововведення, що відбуваються у регуляторному середовищі кредитування фізичних осіб. Розглянуто найпоширеніші підходи до визначення поняття «кредитоспроможність», обґрунтовано необхідність її об'єктивної оцінки. Охарактеризовано основні зміни щодо визначення банками України розміру кредитного ризику.

The current state of lending to individuals by Ukrainian banks is analyzed in the article. The conclusion about the continuation of the tendency of the advantages of lending to individuals in the segment of consumer loans and the gradual restoration of the volume of mortgage lending is made. The trends in the consumer and mortgage lending market are considered. The innovations in the regulatory environment of lending to individuals are investigated. The most widespread approaches to the definition of «creditworthiness» are considered, the necessity of its objective assessment is substantiated. The main changes concerning the determination of the size of credit risk by banks of Ukraine are described.

Ключові слова: *кредитоспроможність, кредит, кредитний ризик, споживчий кредит, іпотека, банк.*

Key words: *creditworthiness, credit, credit risk, consumer credit, mortgage, bank.*

Постановка проблеми. Кредитування фізичних осіб є важливою складовою національної економіки за рахунок стимулювання споживчого попиту як на товари тривалого користування, так і на житлову нерухомість. 2017 рік ознаменувався значними змінами регуляторного середовища у цій сфері. Так, відбувся повноцінний перехід банків до розрахунку кредитного ризику за новими правилами, НБУ запровадив новий інструмент підтримки ліквідності – Emergency liquidity assistance (ELA), який передбачає, що в надзвичайних ситуаціях, коли банки вичерпали інші джерела ліквідності, НБУ видаватиме їм кредити, призначені винятково для покриття тимчасового її дефіциту (ці кошти мають бути спрямовані на виконання зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами, крім пов'язаних з банком осіб) [1], почав діяти Закон України «Про споживче кредитування». У зв'язку з цим набуває актуальності визначення сучасного стану кредитування фізичних осіб в Україні, основних змін у даному секторі та систематизація існуючих рекомендацій щодо подальших перетворень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми кредитування фізичних осіб в Україні та визначенню кредитоспроможності позичальника присвячено роботи таких науковців: О. Юркевич, А. Єпіфанов, Н. Дехтяр, Т. Мельник, О. Вовчак, Н. Меда, Л. Ониськів та ін. Однак, приймаючи до уваги значні зміни у сфері кредитування фізичних осіб, на наш погляд варто більш детально розглянути нововведення у цій сфері.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз сучасного стану кредитування фізичних осіб та нововведень у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними видами банківського кредитування фізичних осіб є надання позики для купівлі житла (іпотека) та споживчий кредит (грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника) [2]. Згідно з регулярним дослідженням ринку банківських послуг серед фізичних осіб, що здійснюється GfK Ukraine, в 2016 році взяли позику в банках 8,8% дорослого населення України (віком від 16 років) [3]. На рис. 1 зображено обсяг наданих кредитів фізичним особам.

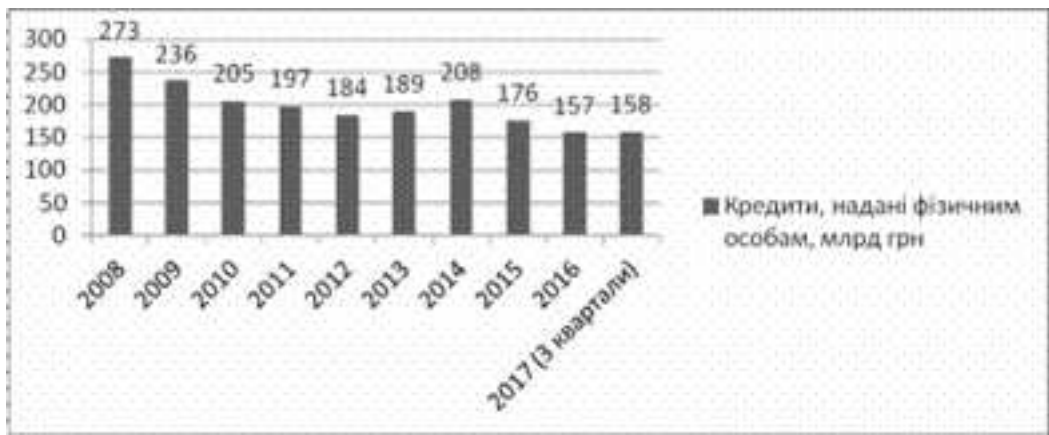

Рис. 1. Кредити, надані фізичним особам, млрд грн [4]

У 2008 році обсяг кредитів, наданих фізичним особам, становив 273 млрд грн. Протягом 2008-2012 рр. цей показник зменшився до 184 млрд грн, проте у 2013-2014 відбулося невелике збільшення до 208 млрд грн. У 2015-2016 рр. обсяг кредитів значно зменшився. Показник трьох кварталів 2017 року свідчить про збільшення кредитування на 1 млрд грн.

Аналізуючи структуру кредитів, наданих фізичним особам, варто виділити іпотечний кредит. До кризи 2008 року в Україні відбувався стрімкий розвиток іпотечного кредитування. Найбільш активними за загальною кількістю укладених кредитних договорів із фізичними особами став 2007 р. – на іпотеку припадало 267 тис. грн, у 2008 р. їх кількість скоротилась до 199 тис. грн. У наступні роки тенденція скорочення кредитування продовжилась [5, с. 329]. На думку експертів, на це є дві причини: банки не бажають розвивати цей вид кредитування через великі ризики, а потенційних клієнтів відштовхують існуючі вимоги. Так, в Україні середня ставка за іпотечними кредитами – більше 20% річних (наприклад, сьогодні «Ощадбанк» пропонує своїм клієнтам іпотеку під 20,49% річних з терміном погашення до 20 років). У той час, коли у розвинених країнах іпотеку можна взяти під 3-5% річних (наприклад, у США можна отримати кредит на житло з фіксованою ставкою 3,72% річних на 30 років).

Однак, за даними НБУ у 2017 році іпотечне кредитування починає відновлюватися, банки співпрацюють з забудовниками, пропонують пільгові ставки за партнерськими програмами (у рамках партнерських програм із забудовниками фіксована ставка, як правило, пільгова – від 5%, її розмір у більшості випадків залежить від першого внеску позичальника.). Частина великих банків має намір надалі збільшувати обсяги житлового кредитування. Основними перешкодами для активнішого розвитку ринку іпотеки банки вважають дефіцит платоспроможних позичальників, високі відсоткові ставки та юридичні ризики [1].

Хоча іпотечне кредитування відновлюється, його обсяг залишається незначним, здебільшого кредитування фізичних осіб концентрується у сегменті кредитів на поточні потреби та карткових кредитів.

Наявний роздрібний кредитний портфель наполовину складається з валютних кредитів, виданих до запровадження заборони на валютне кредитування у 2009 році, непрацюючих серед них – 95%. Це означає, що він не генерує відсоткового доходу та у значній мірі втрачений для банків. Через це для оцінки динаміки кредитування варто використовувати лише обсяги кредитного портфелю у гривні (25% – непрацюючі кредити, що значно менше у порівнянні з часткою непрацюючих валютних кредитів) [1].

Найбільшу частку гривневого портфеля, яка зараз становить 44%, займає кредитування на поточні потреби, здебільшого без застави. Зазвичай такі кредити беруть у готівковій формі або як оплату купівлі товарів тривалого використання у магазинах. 37% гривневого портфеля складають карткові кредити (майже одноосібно визначає Приватбанк). Частка іпотеки у гривневому портфелі несуттєва. Другий рік поспіль зростає кількість банків, що нараховують кредитування населення у гривні: 37 із 90 банків, що залишаються платоспроможними (рис. 2).

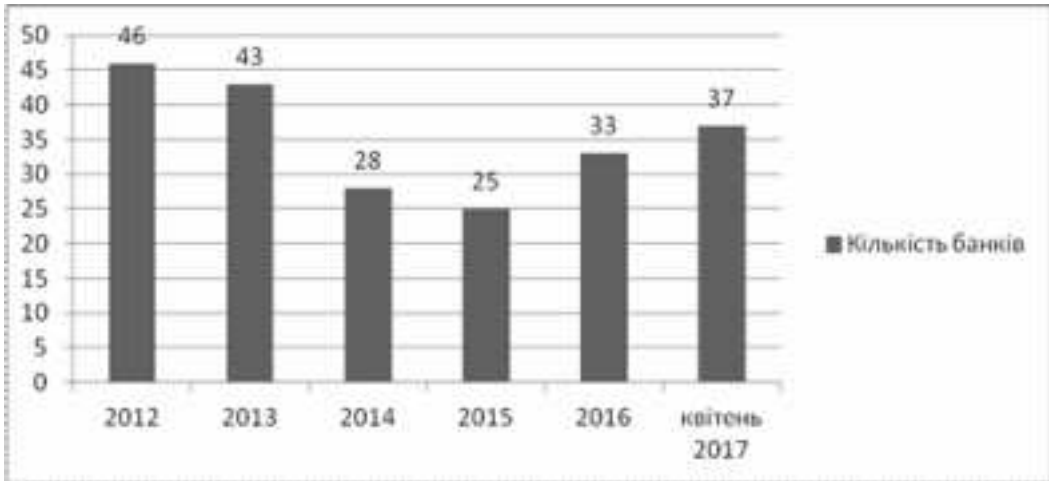

Рис. 2. Кількість банків, що збільшили кредити фізичних осіб у гривні [1]

Як видно, незважаючи на зростання кількості банків, що збільшили кредити фізичних осіб у гривні, докризового рівня цей показник ще не досяг. У цілому майже всі банки заявляють про наміри активніше кредитувати населення [1].

Споживче кредитування стрімко розвивається. Високий потенціал ринку приваблює банки, а також небанківські фінансові установи (НФУ), зокрема фінансові компанії, ломбарди тощо, кількість яких за останні роки суттєво збільшилася. Споживчі кредити становлять 59% загального обсягу наданих кредитів. Попит на споживчі кредити стійкий, тож цей ринок розвиватиметься й надалі. Компанія GfK Ukraine представила свій аналіз в аналітичному звіті «Закредитованість населення України: 2016-2017». Дослідження провели на початку 2017 року (проведено 2410 анонімних інтерв'ю) на замовлення Міжнародної фінансової корпорації. Цільова аудиторія – респонденти, що мають позики від фінансових установ або користувалися кредитом протягом останніх 2 років. Серед основних результатів дослідження можна виділити наступні:

- для 96% респондентів джерелом отримання кредитів є банки (для решти – НФУ);
- найпоширеніші цілі кредиту – фінансування щоденних витрат (44%), придбання побутової техніки (29%) та ремонт житла (9%);
- кредитна лінія без застави на картку позичальника є основною формою отримання кредиту (83%);
- середня сума отриманого кредиту – 10,7 тис грн;
- 76% опитаних відмітили, що не мають затримок у погашенні кредиту;

- для погашення кредиту більшості опитаних вистачало власного доходу, проте 40% зазначили, що їм доводилося економити на таких витратах, як розваги, хобі, подорожі тощо;
- переважна більшість респондентів не мають банківських депозитів і суттєвих заощаджень в готівці;
- 23% респондентів для покриття щоденних витрат та придбання побутової техніки планують брати позики протягом найближчого року. Серед них 71% планує позичати у банках (переважно це наймані працівники), 28% – у рідних та друзів (переважно – студенти та пенсіонери) та 9% – у небанківських установ;
- банки беруть у заставу товари тривалого вжитку лише в 1% випадків, НФУ – у 25%. Банки не вимагали застави під кредит у 84% випадків, а НФУ – лише у 49% [3].

Дослідження звертає увагу на ризики кредитування населення: 81% опитаних мають низькі доходи. Основними слабкими місцями, пов’язаними із кредитними продуктами, є нерозвинені механізми управління ризиками, різноманіття кредитних продуктів, недостатнє регулювання НФУ, що поєднується з підвищенням їх ролі на ринку споживчого кредитування. Ключовий позитивний момент, на який указує дослідження, – 76% респондентів вчасно погашають свої зобов’язання, багато інших – з затримкою в межах 30 днів. Як показує дослідження, потенціал споживчого банківського кредитування значний: у 2016 році частка населення, що користувалася банківськими кредитами, виявилася найнижчою за останні 8 років.

У попередні роки багато фахівців виділяли відсутність спеціального закону про споживчий кредит як одну з головних проблем кредитування в Україні. Однак у 2017 році вступив у силу закон «Про споживче кредитування». Закон повинен забезпечити захист прав як позичальників, так і кредиторів, передусім завдяки наданню споживачам повної інформації про умови і вартість кредитів, необхідної для прийняття рішення. На виконання Закону НБУ затвердив нові правила розрахунку банками повної вартості споживчого кредиту для позичальника та реальної річної ставки за договором. Також НБУ встановив вимоги до посередників у споживчому кредитуванні, зокрема до їхніх знань та репутації. Кредитні посередники повинні укласти з банком посередницький договір, а банк – оприлюднити цю інформацію на власному сайті. Посередники зобов’язані надавати споживачам банківських послуг повнішу інформацію про банки, їхні продукти, умови отримання кредитів, а також будуть за неї відповідальні перед споживачами. Це повинно сприяти підвищенню прозорості ринку споживчого кредитування в Україні та його розвитку [1].

Експерти-фінансисти сходяться в думці, що прийнятий закон – це «крок на шляху зростання України, покращення регулювання кредитних правовідносин в нашій державі та захисту прав позичальників». Крім того, з прийняттям цього документу Україна виконує зобов’язання, взяті на себе за Угодою про асоціацію з ЄС, та інтегрує свою правову систему до європейського правового поля. Однак окремі фахівці зауважують: наразі захищений більше позичальник, ніж кредитор [6].

Таким чином, ринок кредитних послуг для фізичних осіб в Україні розвивається, конкуренція на даному ринку зростає, розширюється пропозиція кредитних продуктів та умов кредитування з метою залучення нових та утримання вже існуючих клієнтів. Однак це не впливає на ступінь надійності осіб, що прагнуть взяти кредит, та, відповідно, на зменшення кредитного ризику для банку. Тому для кожного банку важливим є швидке та правильне визначення кредитоспроможності позичальника задля мінімізації ризику та максимізації прибутку.

Незважаючи на те, що оцінка кредитоспроможності позичальника використовується в банках достатньо давно, в економічній літературі не існує єдиного підходу до визначенню цього поняття. Різні підходи базуються на певних критеріях, що формують сутність кредитоспроможності: платоспроможність, дієздатність та правоздатність позичальника при здійсненні кредитної операції, його ділова репутація, наявність забезпечення кредиту, здатність позичальника генерувати грошові потоки тощо [7, с. 9].

У глосарії банківської термінології надається наступне визначення: «кредитоспроможність – це наявність у позичальника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [8].

О. Вовчак та Н. Меда під кредитоспроможністю розуміють здатність позичальника акумулювати грошові потоки, достатні для своєчасного погашення боргових зобов’язань відповідно до заздалегідь узгодженого графіка повернення кредитних коштів і сплати відсотків [9].

І. Бланк вважає, що кредитоспроможність – це система умов, що визначають спроможність залучати позиковий капітал і повертати його в повному обсязі у передбачені терміни [10].

В економічній енциклопедії зазначається, що кредитоспроможність – це сукупність фінансових і матеріальних можливостей одержання і сплати кредиту в установлений термін і у повній сумі [11].

Таким чином, кредитоспроможність – це здатність і бажання позичальника не тільки повернути борг у визначений термін, але й сплатити відсотки по ньому.

Оцінка кредитоспроможності позичальника для банку є одним з методів регулювання ризиків банківської діяльності та, зокрема – кредитного ризику. Аналіз кредитоспроможності проводиться з метою отримання інформації для прийняття рішення про можливість й умови надання позики. Глибина аналізу залежить від наявності або відсутності в минулому кредитних відносин банку з конкретним позичальником, від результатів його фінансово-господарської діяльності, обсягу та строків надання кредиту. В умовах ринкової економіки кредитоспроможність клієнта-позичальника є базовою характеристикою, яка визначає можливість встановлення кредитних відносин між банком та контрагентом [12, с. 417].

У світовій банківській практиці не існує єдиного підходу до визначення кредитоспроможності, методики різняться за складом та кількістю використовуваних показників. На сьогодні все ще залишається невирішеним питання щодо оптимальної методики оцінки кредитоспроможності позичальників банками України, проте НБУ було прийнято рішення змінити підходи банків до оцінки ними кредитного ризику, тому Постановою від 30 червня 2016 року № 351 НБУ затвердив Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, що максимально наблизило українську практику до міжнародної.

Новим Положенням вводиться обов’язкове врахування ймовірності дефолту позичальника ще на стадії оцінки можливості видачі кредиту, а не визначення його класу за тим, наскільки він якісно і вчасно здійснював повернення кредитних ресурсів. А це означає, що резерви під кредитні операції формуватимуться ще до того, як станеться негативна подія, а не за фактом настання проблем у позичальника, як було до прийняття цього нормативного документа [13, с. 545].

Банк визначає своєчасність сплати боржником боргу виходячи з кількості календарних днів прострочення погашення боргу, що є на дату оцінки активу та розміру простроченої заборгованості за активом. У новому Положенні кредит для фізичних осіб вважається дефолтним, якщо не повертається понад 90 днів (раніше – 180 днів). Також підвищилися вимоги до застави – знизився її перелік [14].

Із метою визначення значення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника-фізичної особи банком здійснюється оцінка його фінансового стану на підставі кількісних та якісних показників. До кількісних показників відносять сукупні чисті надходження, накопичення на рахунках у банку (інформація надається боржником-фізичною особою за бажанням), коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність боржника-фізичної особи і його фінансові можливості виконати зобов’язання за кредитом (зокрема співвідношення сукупних доходів і витрат/зобов’язань боржника-фізичної особи; співвідношення обсягу боргу за кредитом до вартості об’єкта кредитування; співвідношення щомісячних витрат боржника на обслуговування боргу до обсягу його щомісячних доходів тощо). Щодо якісних показників – це загальний матеріальний стан клієнта, соціальна стабільність, вік, кредитна історія боржника тощо [14].

Для визначення кредитної історії позичальника у Положенні передбачено функціонування Кредитного реєстру Національного банку України (аналог приватних Бюро кредитних історій). Це дуже важливий крок, адже за даними експертів, 80% відмов у видачі кредиту відбуваються саме через негативну кредитну історію. Однак на сьогодні він не працює. Верховною Радою в першому читанні прийнято законопроект № 7114-д (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62888) від 15.11.2017 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та ведення Кредитного реєстру Національного банку України та вдосконалення процесів управління кредитними ризиками банків», за якими передбачається надання Нацбанку повноважень щодо створення та ведення Кредитного реєстру. Законопроектом передбачається надати НБУ повноваження щодо створення та ведення кредитного реєстру, які включають отримання від банків і Фонду гарантування

вкладів фізичних осіб для цілей ведення кредитного реєстру і здійснення Національним банком покладених на нього законом функцій інформації щодо позичальників, а також надання банкам і бюро кредитних історій, повну інформацію з кредитного реєстру. Метою законопроекту є зменшення рівня кредитного ризику, забезпечення безпеки банківських операцій, підвищення надійності й стабільності банківської системи для захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банку [15].

З огляду на розглянуті регуляторні зміни, що відбулися у банківському секторі України стосовно кредитування фізичних осіб та пов’язані з ним можливі кредитні ризики, можна систематизувати основні існуючі рекомендації щодо подальшої роботи у цій сфері НБУ, банків та органів влади наступним чином:

- ухвалити закони, що нададуть кредиторам більшого захисту, що допоможе знизити їх юридичні ризики, а отже допоможе відновити іпотечне кредитування;
- необхідні зміни у податковому законодавстві для того, щоб банки могли провести ефективне очищення балансів від непрацюючих кредитів;
- надати банкам більше можливостей для доступу до інформації про реальні доходи потенційних позичальників-фізичних осіб та їх кредитні історії;
- переглянути умови іпотечного кредитування для населення, наблизити їх до міжнародної практики, тому що існуючі вимоги відштовхують потенційних позичальників.

Висновки. Зараз відбувається модернізація сфери банківського кредитування фізичних осіб в Україні. Аналіз сучасного стану кредитування фізичних осіб свідчить про продовження існуючої тенденції переваги кредитування фізичних осіб у сегменті споживчих кредитів, обсяг іпотечного кредитування залишається незначним, хоча поступово відновлюється. Зміни, що відбуваються у регуляторному середовищі цієї сфери, позитивно позначаються на обсягах кредитування у досліджуваному сегменті. Так, вперше за роки незалежності України почав діяти Закон «Про споживче кредитування», який захищає права позичальників.

Прийняте Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями враховує рекомендації Базельського комітету щодо оцінки кредитного ризику та визначення величини очікуваних збитків від його реалізації. Тобто можна говорити про уніфікацію вимог та правил, проте все ж банкам ще надається можливість мати власні підходи у деяких аспектах визначення кредитоспроможності. Так, банк може самостійно у своїх внутрішньобанківських положеннях визначати найбільш прийнятні значення кількісних показників, характеристики якісних показників, порядок їх урахування під час оцінки кредитного ризику боржника-фізичної особи, а також шляхи їх впровадження до власної системи класифікації кредитних операцій.

Таким чином, процес модернізації сфери банківського кредитування фізичних осіб в Україні має продовжуватись у відповідності до існуючої світової практики.

Література:

1. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс]. – Національний банк України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50604896>
2. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19/page>
3. Закредитованість населення України: 2016-2017 [Електронний ресурс]. – GfK Ukraine. [_\(https://nabu.ua/images/tinymce/file/IFC_GfK_Over_ind_ukr_v4.1%20\(1\).pdf\)](https://nabu.ua/images/tinymce/file/IFC_GfK_Over_ind_ukr_v4.1%20(1).pdf) – Режим доступу : https://nabu.ua/images/tinymce/file/IFC_GfK_Over_ind_ukr%20%281%29.pdf [_\(https://nabu.ua/images/tinymce/file/IFC_GfK_Over_ind_ukr%20%281%29.pdf\)](https://nabu.ua/images/tinymce/file/IFC_GfK_Over_ind_ukr%20%281%29.pdf)
4. Огляд банківського сектору. Випуск 5 [Електронний ресурс]. – Національний банк України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=58539308> [_\(https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=58539308\)](https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=58539308)
5. Юркевич О. М. Сучасний стан ринку іпотечного житлового кредитування в Україні / О. М. Юркевич // Економіка і суспільство. – 2016. – №4. – С. 327-332.
6. Новий закон про споживче кредитування: що змінюється для позичальників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://24tv.ua/noviy_zakon_pro_spozivche_kredituvannya_shho_zminuyetsya_dlya_pozichalnikov_n845347
7. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб’єктів господарювання : монографія / А. О. Спіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник та ін. ; за ред. А. О. Спіфанова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
8. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс].– Національний банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417 [_\(https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417\)](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417)
9. Вовчак О. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків [Електронний ресурс] / О. Вовчак, Н. Меда // [Вісник Національного банку України](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=JUJ_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=IJ=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9614806) (http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=JUJ_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=IJ=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9614806). – 2013. – № 12. – С. 11-15. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2013_12_16 [_\(http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Vnbu_2013_12_16\)](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Vnbu_2013_12_16)
10. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. – К : «Ника-Центр», 1998. – 480 с.
11. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / за редакцією Р. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000.– 704 с.
12. Подопригора Я. Д. Основи формування системи кредитоспроможності позичальника / Я. Д. Подопригора, А. О. Савченко // Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: матеріали Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19-20 квітня 2017 р. : у 3 т. Т. 3. – К.: Університет «Україна, 2017. – С. 414-424.
13. Ониськів Л. М. Актуальні проблеми оцінки кредитного ризику банку: нові вимоги та вплив на кредитування / Л. М. Ониськів // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 15. – С. 542-547.
14. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351 (зі змінами і доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
15. Доступ до інформації по кредитам: як функціонуватиме Кредитний реєстр Нацбанку [Електронний ресурс]. – Інформаційно-аналітичний журнал «Вісник. Право знати все про податки і збори». – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100006326-dostup-do-informatsiyi-po-kreditam-yak-funktsionuvatime-kreditniy-reyestr-natsbanku>

References:

1. The official site of National Bank of Ukraine (2017), “Financial Stability Report“, available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50604896> [_\(https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50604896\)](https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50604896) (Accessed 23 November 2017).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “On consumer lending “, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19/page> (Accessed 24 November 2017).

3. GfK Ukraine (2017), “Crediting of the population of Ukraine: 2016-2017“, available at: https://nabu.ua/images/tinymce/file/IFC_GfK_Over_ind_ukr%20%281%29.pdf (https://nabu.ua/images/tinymce/file/IFC_GfK_Over_ind_ukr%20%281%29.pdf) (Accessed 24 November 2017).

4. The official site of National Bank of Ukraine (2017), “Overview of the banking sector“, available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=58539308> (<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=58539308>) (Accessed 23 November 2017).

5. Yurkevych, O. M. (2016), “The current state of the mortgage lending market in Ukraine”, *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 4, pp. 327-332.

6. New Consumer Credit Law: Changing for Borrowers (2017), available at: https://24tv.ua/noviy_zakon_pro_spozhivche_kredituvannya_shho_zminyuyetsya_dlya_pozichalnikov_n845347 (Accessed 23 November 2017).

7. Yepifanov, A. O. Dekhtiar, N. A. Mel'nyk, T. M. And others (2007), *Otsinka kredytopromozhnosti ta investysijnoi pryvablyvosti sub'ektiv hospodariuvannia* [Assessment of creditworthiness and investment attractiveness of business entities], UABS NBU, Sumy, Ukraine.

8. The official site of National Bank of Ukraine (2017), “Glossary of banking terminology“, available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417 (https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123417) (Accessed 21 November 2017).

9. Vovchak, O. Meda, N. (2013), “Modernization of approaches to assessing the creditworthiness of bank borrowers”, *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy*, [Online], vol . 12, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2013_12_16 (http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vnbu_2013_12_16) (Accessed 22 November 2017).

10. Blank, I. A. (1998), *Slovar'-spravochnyk fynansovoho menedzhera* [Dictionary of financial manager], Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine.

11. Diakiv, R. (2000), *Entsyklopediia biznesmena, ekonomista, menedzhera* [Encyclopedia of businessman, economist, manager], Mizhnarodna ekonomichna fundatsiia, Kyiv, Ukraine.

12. Podopryhora, Ya. D. and Savchenko, A. O. (2017), “Fundamentals of the formation of the creditworthiness system of the borrower”, *Innovatsijnyj potentsial ta pravove zabezpechennia sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: vyklyk hlobal'noho svitu* [Innovative Potential and Legal Support of Ukraine's Socioeconomic Development: A Challenge to the Global World], Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia [International scientific-practical conference], University “Ukraine“, Kyiv, Ukraine, pp. 414–424.

13. Onys'kiv, L. M. (2017), “Topical Issues of Bank Credit Risk Assessment: New Requirements and Impact on Lending”, *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 15, pp. 524-547.

14. Board of the National Bank of Ukraine (2017), “Regulation on the determination by banks of Ukraine of the amount of credit risk under active banking operations“, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (Accessed 22 November 2017).

15. Information and analytical journal “Visnyk. The right to know everything about taxes and fees“, “Access to information on loans: how the National Bank's credit register will function“, available at: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100006326-dostup-do-informatsiyi-po-kreditam-yak-funktsionuvatime-kreditnij-reyestr-natsbanku> (<http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100006326-dostup-do-informatsiyi-po-kreditam-yak-funktsionuvatime-kreditnij-reyestr-natsbanku>) (Accessed 23 November 2017).

Стаття надійшла до редакції 26.11.2017 р.